

3

तृतीयः पाठः

छात्रयोः संवादः

लृट् व लोट् लकार (भविष्य काल व आज्ञार्थक)

मोहनः – त्वं श्वः कुत्र गमिष्यसि ?

सोहनः – अहं श्वः ग्रामं गमिष्यामि।

मोहनः – तव ग्रामः कुत्र अस्ति ?

सोहनः – मम ग्रामः इतः विंशतिः किलोमीटराणां दूरम् अस्ति। तस्य नाम मीरापुरम् अस्ति।

मोहनः – त्वं तत्र किं करिष्यसि ?

सोहनः – तत्र मम जनकः जननी च वसतः। अहं तयोः विविधेषु कार्येषु सहायतां करिष्यामि।

मोहनः – अधुना तत्र किं कार्यं भवति ?

सोहनः – अधुना तत्र कृषिकार्यं तु न भवति, यतः कृषिकार्यस्य समयः न अस्ति। वर्षाऋतौ कृषिकार्यं भविष्यति। तदा क्षेत्रेषु अन्नानां बीजानि वप्स्यामः।

मोहनः – तव ग्रामे कानि-कानि अन्नानि भविष्यन्ति ?

सोहनः – मम ग्रामे वर्षाकाले मकुष्टकः, द्विदलम्, धान्यानि च भवन्ति तथा शीतकाले गोधूमाः, यवाः, चणकाः च भविष्यन्ति।

मोहनः – अहम् अपि कदाचित् त्वया सह तत्र गमिष्यामि, द्रक्ष्यामि च।

सोहनः – अवश्यम् अहं त्वां नेष्यामि।

मोहनः – शुभं ते भवतु।

शब्दार्थः (WORD MEANINGS)

कृषि	खेती	Agriculture
कुत्र	कहाँ	Where
विंशतिः	बीस	Twenty
दूरम्	दूर	Far
तत्र	वहाँ	There
जननी	माता	Mother
इतः	यहाँ से	From here
गोधूमाः	गेहूँ	Wheat
यवाः	जौ	Barley
चणकाः	चने	Gram
मकुष्टकः	मक्का	Maize
कदाचित्	कभी	Ever
श्वः	कल (आनेवाला)	Tomorrow
शुभं ते भवतु	तेरा कल्याण हो	God may bless you

क्रिया (VERB)

नेष्यामि	(नी)	ले जाऊँगा	Will carry
वप्स्यामः	(वप)	बोयेंगे	Will sow
द्रक्ष्यामि	(दृश)	देखूँगा	Will see

याद रखिए

1. जिस वाक्य के अन्त में गा, गी, गे आता है उसकी क्रिया **भविष्य काल (लृट् लकार)** की होती है। जैसे – बालकः **पठिष्यति**।
2. जिस वाक्य के अंत में आज्ञा, प्रार्थना, इच्छा, आशीर्वाद आदि का भाव हो उसकी क्रिया **लोट् लकार** की होती है। जैसे – सः पुस्तकं **पठतु**।

अभ्यास (Exercises)

मौखिक (Oral)

1. अपने मित्र से 'खेलों की आवश्यकता' पर छोटा सा संस्कृत में संवाद करने का प्रयास करो (Have conversation in Sanskrit with your friend about 'importance of games') –
2. उच्चारण कीजिए (Pronunciate) –

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथम पुरुष	गमिष्यति	गमिष्यतः	गमिष्यन्ति
मध्यम पुरुष	गमिष्यसि	गमिष्यथः	गमिष्यथ
उत्तम पुरुष	गमिष्यामि	गमिष्यावः	गमिष्यामः

लिखित (Written)

1. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए (Answer the following questions in Sanskrit) –

(क) सोहनस्य ग्रामस्य नाम किम् अस्ति ?

(ख) ग्रामे किं कार्यं भवति ?

(ग) वर्षाकाले कृषकाः क्षेत्रेषु किं-किं वपन्ति ?

(घ) शीतकाले कृषकाः क्षेत्रेषु किं-किं वपन्ति ?

2. संस्कृत में वाक्य प्रयोग कीजिए (Make sentences in Sanskrit) –

(क) अहम्

(ख) त्वम्

(ग) ग्रामः

(घ) विंशतिः

(ङ) श्वः

3. पद परिचय दीजिए (Recognize the following) –

शब्द	धातु	लकार	पुरुष	वचन
(क) गमिष्यति				
(ख) अस्ति				
(ग) करिष्यामि				
(घ) भवतु				
(ङ) वसतः				
(च) द्रक्ष्यामि				

4. संस्कृत में अनुवाद कीजिए (Translate into Sanskrit) –

(क) यहाँ एक गाँव है।

(ख) आजकल गाँव में कृषि कार्य नहीं होता है।

(ग) लड़कियाँ खेल रही हैं।

(घ) तुम सब खाना खाते हो ?

(ङ) मैं पुस्तक पढ़ता हूँ।